

Iványi-Grünwald Béla¹ festőművész élete és munkássága

LENKEY TIBOR

8655 Som, Ady Endre utca 64., Hungary, e-mail: lenkeytibor.som@gmail.com
website: www.lenkeytibor.hu

LENKEY, T.: *Life and work of painter Béla Iványi-Grünwald.*

Abstract: My main purpose in this study was to find out and publish Som's outstanding artist's, Iványi-Grünwald Béla painter's real data on his life and work. Even as a student and now as an adult it has always bothered me that the publicists writing about him handled his life events with ease, a lot of the time in different ways. Unfortunately, my research proved that the artist himself is the cause of the miscomprehension surrounding his birth, as he was born Hebrew but before his wedding he converted to the Roman Catholic faith, however he lost the support of the majority of his family and his old denomination. Throughout his life, he supported these untrue claims, which I was only able to correct after the publication of my book, in possession of the necessary documents. In addition to that I tried to discover more about the further lives of his family members. It is unfortunate, but with the death of his son, this branch of the Grünwalds became extinct. I sincerely hope that reading my book and study will help getting to know the painter Iványi-Grünwald Béla better, and acknowledge him and his work based on true facts.

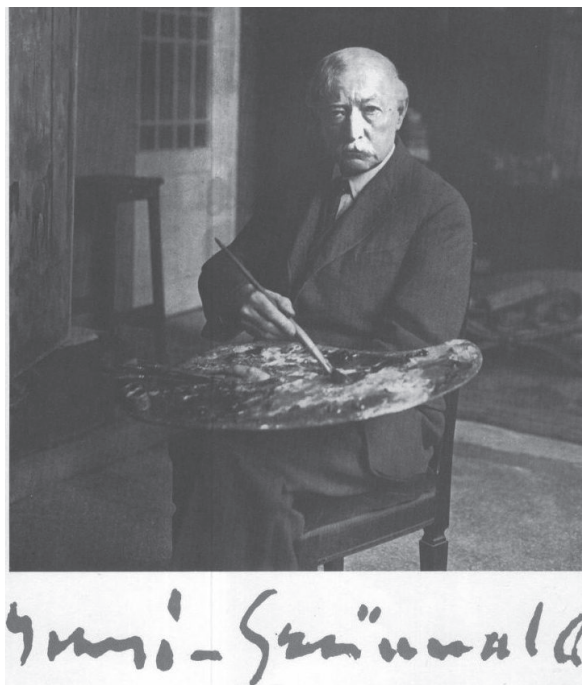
Keywords: Som, plein-air, naturalism, Balaton

Bevezetés

Som község kiemelkedő szülötte Grünwald Béla festőművész (1. ábra), aki műveivel méltó elismerést vívott ki bel- és külföldön egyaránt. Sajnálatos, hogy vallásváltásával úgy családja, mint volt felekezete nem értett egyet, ezért egy életen át születési adataival kapcsolatban valótlanokat adott közre, amelyek úgy életében, mint halála után sokáig fennmaradtak. Célnak tűntem ki, hogy ezeket hiteles okmányokkal pontosítom és közreadom, ami munkám és családom mellett hosszú időbe telt, de megvalósult.

Anyag és módszer

Családommal az Alföldről 1956 telén költöztem Som községbe, akkor annak Som-Daránypuszta külterületére. Itt az első napok egyikén már hallottam a lakóktól a zsidó régi földbérletről és híres festő fiáról, Béláról. 1960-ban magába Som községbe költöztünk, s itt már meg is mutatták az édesapja volt szatócs üzletét. Tanulmányaimat a siófoki Perczel Mór Gimnáziumban végeztem, s könyvet szerető emberként, s a családban pedagógus nővérem és könyvtáros barátom miatt elhatároztam, én is ilyen pályára kívánok menni. Már ekkor alapfokú könyvtáros vizsgával rendelkezttem és segítséggel megkezdtem a Som községgel és Iványival

1. ábra. Iványi-Grünwald Béla

kapcsolatos anyagok gyűjtését. Elsősorban a község idősebb lakóinál érdeklődtem, majd kézikönyvek, lexikonok tanulmányozása során jegyzeteltem, anyagot gyűjtöttem. Ezt lassította a 2 év katonai szolgálat, majd elősegítette a Siófoki Városi-Járási Könyvtárban betöltött hálózati munkaköröm. Családalapítás, gyerekek születése, közben a siófoki 523. sz. Ipari Szakmunkásképző és Szakközépiskolában vállalt pedagógus hivatás, majd közben főiskolai diploma megszerzése után tudott kiteljesedni. Mozaikokként állt össze a kép, az anyag, mert nagy művészünk élete során az országon kívül is tevékenykedett, s ezen helyeket akkor felkeresni sem időm, sem pénzem nem volt. Maradt a levelezés, illetve beosztásom miatt munkámhoz saját költségemen megkaptam a telefon bevezetésének lehetőségét falumban, ami akkor keveseknek adatott meg (igaz, a számlán meg is mutatkozott a sok bel- és külföldi hívás hatása). Újabb szintet jelentett a fax alkalmazása, de plusz kiadást is.

A munkám mellett 1990. szeptember 30-tól Som község tiszteletdíjas polgármestere lettem és főállású vállalkozóként jártam az országot. Így már több lehetőségem volt személyesen is felkeresni Grünwald Béla

¹ Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. 1-111.

munkásságának helyszíneit, az ottani kulturális, művészeti intézményeket, városi és községi vezetőket, s ennek tudható be, hogy úgy festőnként, mint Som községről összegyűjtött anyagaimat állandóan rendezve lehetőségem nyílt 2019 júniusában családom biztatására saját költségen kiadni Iványi-Grünwald Béla könyvemet.

Eredmények

Lássuk a tényeket, az igazságot Grünwald Béla festőművészeiről:

Som községben született 1867. május 16-án. (2. ábra)² Apja Grünwald Sámuel földbérő volt Som-Daránypusztán, Som-Simonmajorban és az Iregszemcse melletti Csehi-pusztán, de Somban szatócs üzlete is volt. (3. ábra)³ Édesanyja Morvay Mária Emília. Fogékony gyermekeveit Somban és Daránypusztán töltötte testvéreivel együtt.

2. ábra. Som térkép 1856-1860 között

Róza: szül. 1862. január 13. A szülők lakása: Som
Emánuel: szül. 1864. április 20. A szülők lakása: Som
Betti: szül. 1865. december 30. A szülők lakása: Som
Béla: született Somban 1867. május 16-án szülei negyedik gyermekeként!

Elemi iskoláit 1878-1882-ig itt és a székesfehérvári Piaristáknál, a gimnáziumot Budapesten végezte. 1882-ben beiratkozott a Mintarajziskolába (4. ábra), ahol Székely Bertalan és Lotz Károly növendéke volt, amit 1886-ban végzett el.

Ebben az évben a Müncheni Akadémiára került Hackl professzor tanítványának, itt fél évig volt. 1887-től 1890-ig a párizsi Julián Akadémiára járt, de a szünetek idejére visszatért somi lakásukba. Az 1890-es

3. ábra. Som, Petőfi Sándor utca 1.

Párizsi Világkiállításon *Isten kardja* (5. ábra)⁴ című festményéért bronzérem elismerést kapott. 1891-ben visszament Münchenbe és a Hollósy-körhöz csatlakozott. Ez év nyarán fejezte be a Som melletti Csehi-pusztai élmények hatására az *Áhitat* (*Ave Mária*) és a *Nyár* festményét. Családja még ebben az évben Győr-Moson-Sopron megyébe, az Iván⁵ községhez tartozó Viszta-pusztára költözött és 1892-ben itt készült a *Juhász és a parasztasszony* képe. 1894-ben Eisenhut Ferenczel Egyiptomba utazott, ekkor festette a *Szent Család* című képet. 1896-ban, a Millennium évében készült el *IV. Béla visszatérése a tatárjárás után* festménye, de nem érte el a várt sikert. Közben Hollósyékkel megbeszélték, hogy Nagybányára mennek: Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla és csatlakozott hozzájuk Réti István és Thorma János. Megalapítják a Művésztelepet⁶, melyhez Iványi Glatz Oszkár édesapjától kért pénzügyi segítséget. 1899. január 11-én Nagybányán feleségül veszi Bilcz Irén Matildot⁷, az ottani görögkatolikus esperes lányát. Házasságukból 1902. március 2-án megszületett Grünwald Béla István⁸ fiuk. Folyamatosan készülnek festményei, pl. 1903-ban: *Ruhaszárítás*, *Tavaszi kirándulás*, *Három királyok*, Evangélikus templom oltárképe: *Jézus a Getsemáné kertben*. (6. ábra) Művészünk 1904-ben Fraknói díjat nyer és családjával egy évre Rómába költözik és magával viszi festő barátját, Maticska Jenőt (1885–1906). 1905-ben visszatér Nagybányára, de már új utakat keres, részben az előző időszak élményei miatt, részben Ferenczy Károly Pestre távozása miatt, aki a Képzőművészeti Főiskola tanára lett. Budapesten, a Nemzeti Szalonban gyűjteményes kiállítása van 1906-ban, s ekkor használja először képei aláírásakor az Iványi előnevet, amire csak 1929-ben⁹ kap hivatalos névhasználatot. Iványi 1907-ben részt vesz a Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre (MIÉNK)

² Habsburg Birodalom kataszteri térképek XIX. század. X-el jelölve a vélelmezett Grünwald ház.

³ Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. Vélelmezett Grünwald lakóház és bolt, 107.

⁴ Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7.

⁵ Uo. 19.

⁶ Uo. 20.

⁷ Uo. 24-29.

⁸ Uo. 31-32.

⁹ Uo. 41-42.

4. ábra. Mintarajziskola, ma Képzőművészeti Egyetem (Fotó: Sziveg Ákos)

5. ábra. Isten kardja

megalakításában. Budapesten találkozik Kada Elekkel, Kecskemét művészetet pártoló polgármesterével és felajánlja, hogy a nagybányai művészek egy részével kedvező feltételek biztosítása esetén átköltöznek Kecskemétre¹⁰ és létrehozzák az itteni Művésztelepet sokrétűbb lehetőségekkel. Iványi és Nagybánya útjai 1909-ben válnak külön, így Budapestre költözik, ahol

¹⁰ Uo. 34-39., illetve Kecskeméti Újság II. évf. 109. szám, 1909. szept. 26.

6. ábra. Jézus a Getsemáné kertben

7. ábra. Volt Zichy palota (Fotó: Sziveg Ákos)

Rózsa Miklóssal és társaival együtt megalakítják a Művészház Művészeti Egyesületet¹¹ 1909. december 4-én a Váci utca 9-ben. Elnök gróf Teleky Géza (mecénás is), művészeti igazgató: Rózsa Miklós, művészeti alelnök: Iványi-Grünwald Béla, ügyvezető igazgató pedig Mihályi Deák Jenő műkereskedő. Itt új kiállítótér nyílik a művészeknek, de nem úgy alakulnak a bevételek, ezért 1910. október 24-én átköltöznek ideiglenesen az Erzsébetvárosi Kaszinó Városliget fasor 6. szám alatti nyári helyiségeibe, majd a Kristóf tér 2-be mennek,

¹¹ Magyar Nemzeti Galéria kiadványai 2009/2. Tanulmányok. Szerk. Gömör Judit-Veszprémi Nóra-Szűcs György. A Művészház 1909-1914. Zwickl András: A modern művészet háza.

8. ábra. Ma a Deák Ferenc utca 23.
- Deák Ferenc tér 3. épület (Fotó: Sziveg Ákos)

ahol 1911. március 12-én Rippl-Rónai József tart kiállítást. Gróf Teleky Géza 1912-ben megvette az Egyesületnek a Rózsa utca-Szegfű utca sarkán álló volt Zichy palotát (7. ábra), amit átépíttetett. 1913. január 23-án volt az első nagy kiállítás, ahol 95 művész 284 alkotása vett részt. Az Egyesületen belül állandó viták voltak, s ennek is tudható be, hogy Iványi több társával együtt 1912-ben kilép. A bevételek elmaradása, a látogatottság csökkenése miatt az Egyesület 1914. április 28-i közgyűlésén kimondta feloszlását.

Iványi budapesti lakása a Deák Ferenc utca 23.-Deák Ferenc tér 3. szám alatt volt (8–9. ábra), amit az alanti képen mutatok mai állapotában.

A Kecskeméti Művésztelep építését – amely majd áll 6 iker műteremlakásból és a Műteremházból (11. ábra)¹² – hátráltatta az 1911. július 8-i ottani földrengés, ezért addig a művészek és tanítványaik szállodákban és szállásokon éltek. 1912-ben elkészültek az épületek és újult erővel indult meg a közterületek díszítése és a napi érdekes témák megörökítése.

Kecskeméten 1911-ben elkészült a *Kecskeméti piac télen*¹³ (10. ábra)¹⁴ képe, majd 1912 tavaszára a *Kecskeméti kofák hóbuckák között*¹⁵, mellyel Budapesten, a Képzőművész Társulat kiállításán Iványi 4.000 koronás díjat nyert. Kada Elek polgármester 1913. évi halála gondként jelentkezett, de az ez évi *Tavaszbredése*¹⁶ című festménye Iványinak a Nemzeti Szalon kiállításán kis állami aranyérmet hozott! 1914-ben készült művei közül ki kell emelni a *Kecskeméti utcárszlet* és a *Pihenő Vénusz* festményeket. Az alkotómunkát nagyban befolyásolta az I. Világháború 1914. július 28-i kitörése. 1915-ben a Műcsarnok kiállításán Iványi nagy állami aranyérmet vehetett át *Fürdés után* képeért. (12. ábra)¹⁷

¹² Uo. 88.

¹³ Uo. 39.

¹⁴ Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. 39.

¹⁵ Uo. 39.

¹⁶ Uo. 39.

¹⁷ Uo. 44.

9. ábra. Az itt lakó művészeknek Budapest Főváros Tanácsa 1977-ben emléktáblát állított (Fotó: Sziveg Ákos)

Az I. Világháború 1918. november 11-én ért véget, de Versaillesban a béke-szerződés aláírására csak 1920. június 4-én került sor, az életbelépésre pedig 1921. július 31-én. Ebben az évben jött létre a Szinyei Merse Pál Társaság¹⁸, melynek Iványi-Grünwald Béla alapító tagja lett. Még formálisan a Kecskeméti Művésztelep vezetője 1920-ig, tőle Révész Imre veszi át a vezetői feladatokat, de igazán Budapest művészeti, közösségi élete érdekli, illetve tavasztól őszig visszatér szülőmegyéjébe, Somogyba, konkrétan Balatonlellére¹⁹. Itt Kandó László művész-társa nyaralójában él a részére kialakított műteremben és festi szebbnél szebb képeit a Balatonról, a tájról, az ott élő emberekről, mint *Este a Balatonnál*, *Vihar előtt*, *Hazatérő tehéncsorda a lellei poros úton*.²⁰ Kecskemét után Budapesten és Balatonlellén újra a tájhoz, az ott megjelenő tárgyakhoz, építményekhez, az itt élő emberekhez fordult. Legyen erre jó példa a *Gémeskút* (1924), a *Disznócsorda* (1925) festményei. Munkásságának jelentős állomása volt 1925-ben az Ernst Múzeumban rendezett kollektív kiállítás, melyen együtt állított ki Rudnay Gyula festő, Kisfaludi Stróbl Zsigmond és Pásztor János szobrász társaival. 1926 nyarán heteket töltött a Hortobágyon, az ott szerzett élményeit több művében megörököltette. Ugyanezem évben kapott megbízást a Debreceni Egyetemtől *Dull Mihály elítéltetése* című nagyméretű festmény elkészí-

¹⁸ Uo. 40.

¹⁹ Uo. 40.

²⁰ Uo. 40.

10. ábra. Kecskeméti piac télen (1911)

12. ábra. Aba-Novák búcsúztatása amerikai útja előtt 1935-ben (balra a kép szélén Iványi)

11. ábra. Iványi műteremlakása Kecskeméten

13. ábra. Japán Kávéház

14. ábra. A Kávéház belső tere

tésére, melyhez előtanulmányokat folytatott. 1927-ben megalakult a Fővárosi Iparrajziskola szövötműhelye, ahol Iványi folytatta kecskeméti terveit és gyakorlatát, gobelineket készíttetett, mint a *Kuruc tánc* és a *Szüret* címűeket. Az eddig leírtakon kívül érdeklődéssel fordult a színházak felé, híres képe a Bajor Gizi előadását megörökítő *Színpadí jelenet*.²¹

21 Telepy Katalin, Iványi Grünwald. Corvina, 1976.

Iványi termékeny művész volt, élenjárta a művészeti élet magyarországi átalakításában, illetve különböző kiállításokon való részvétellel, mint a Nemzeti Szalon, Szinyei Társaság, Műcsarnok, Balatoni Társaság vagy a Munkácsy Céh. Író, költő, festő és más képzőművész barátaival élénk társasági életet élt, mint a képeken is bemutatott Japán Kávéházban. (13–16. ábra)^{22 23} Ezenkívül a megöszült, joviális, állandóan mosolygó és elegáns Iványi-Grünwald Béla mindenkor lakása nyitva állt a barátok, jó ismerősök előtt.

1928. január 28-án Bánáti Sverák József műtermében Budapesten megalakul a Szentendrei Festők Társasága²⁴, melynek első elnöke Iványi-Grünwald Béla lett. A volt nagybányai festők közül többen itt új otthonra leltek. 1929 nyarán két hónapot ismét Nagybányán²⁵ töltött, de régi alapító társai közül már csak Réti Istvánt és Thorma Jánost találta ott, jelentős részben kicserélődtek a résztvevők.

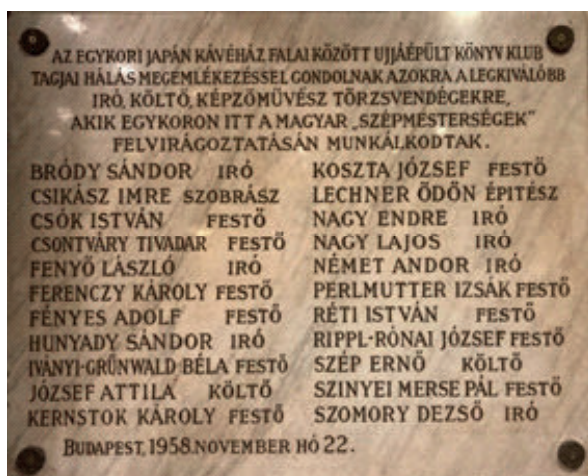
1929-ben készült el a Debreceni Egyetem megrendelésére *Dull Mihály elítéltetése* című képe. Ugyanezen év nyarán kapott hivatalosan engedélyt a névvál-

22 Régi képeslapról másolva

23 Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7.60.

24 Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. 41.

25 Uo. 41.

15. ábra. Ma Írók Boltja, belül az emléktáblával

16. ábra. A Japán Kávéház ma Írók Boltja
(Fotó: Sziveg Ákos)

17. ábra. Tavasz ébredése (1913)

toztatásra a Magyar Királyi Belügyminisztertől, így már tényleg Iványi-Grünwald Béla²⁶ lett.

Iványi 1930-ban, 63 éves korában Corvin koszorú kitüntetés²⁷ (19. ábra) kapott életművéért, többek között Rudnay Gyula festőművésszel együtt, aki szülőhelye, Som szomszédságában lévő Bábonymegyer községben is hosszú évekig alkotott.

²⁶ Uo. 41-42.

²⁷ Uo. 42.

18. ábra. Balatoni naplemente (1935)

Dr. Kunffy Lajos a szüleihez, Somogytúrra költözött, így a nyaranta Balatonlellén alkotó Iványival rendszeresen találkoztak, illetve például 1932-33-ban Somogy megye székhelyén, Kaposváron, a Turul Szállóban²⁸ közös kiállításon mutatták be sikeresen közel 100 képet. Kunffy Lajos segített Iványinak „művei témáihoz” cigány modelleket és virágokat szerezni. Festőnk számára a legegyszerűbb csokor virág is az őt körülvevő környezetben rejlő összes szépséget foglalta magába, s ezek tükröződtek vissza festményeiben: *Cigányok az erdőben* (1934), *Balatoni naplemente* (1935) (18. ábra), *Gyümölcscsendélet* (1935), *Balaton* (1937) (21. ábra), *Lellei nyaraló* (1935–1939 között), vagy a sok *Virágcsendéletet* (20. ábra), illetve a *Virágok* (1940) képeit említsük.

Iványi szinte itta a környezetéből felé érkező inspirációkat, legyen az a szülőmegyéje gyönyörű Balatonja, az a fölött villódzó fények és árnyak, naplementék, felhők és viharok, vagy a tájon élő emberek, a környezetükben lévő fák, virágok. A magyarországi helyzet, a német törekvések, a II. világháború 1939.

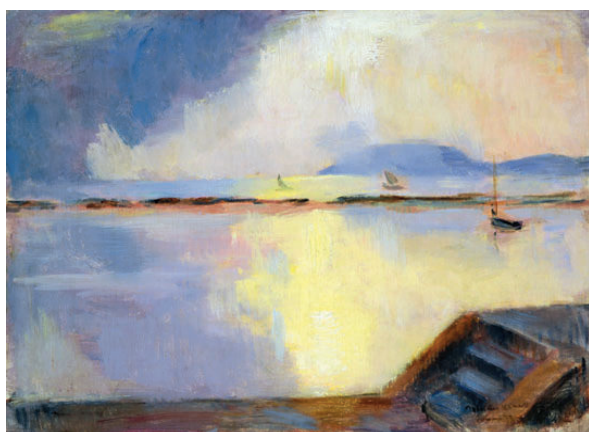
²⁸ Uo. 43.

19. ábra. Corvin koszorú, 1930

20. ábra. Virágcsendélet

21. ábra: Balaton (1937)

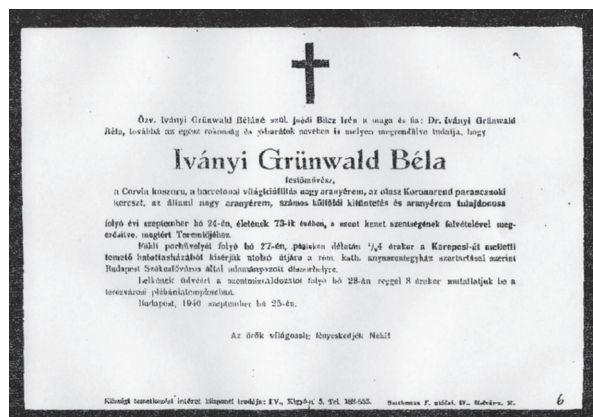
szeptemberi kitörése előtt júniusban fia, ifj. dr. Iványi-Grünwald Béla történész Londonba ment, ott folytatott kutatásokat. 1940 nyara is részére a szokott módon zajlott le, újra Balatonlellén dolgozott, s itt megélhette Nagybánya Magyarországhoz való visszakerülését, de megromlott egészségi állapota, fiáért való aggodása miatt agyvérzést kapott, majd a budapesti János Kórházba szállították, ahol 1940. szeptember 24-én elhalálozott (22–23. ábra)²⁹. Felesége a Budapest Főváros által biztosított díszsírhelyre temettette el szeptember

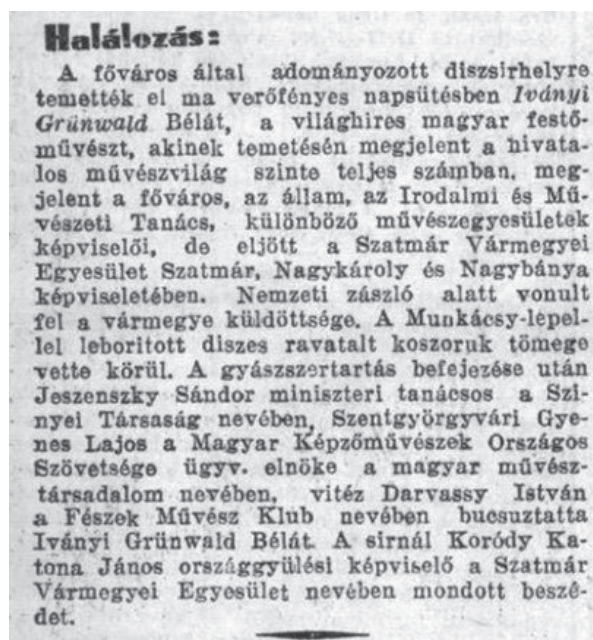
22. ábra: Utolsó budapesti lakóhelye: Andrassy út 28. (Fotó: Sziveg Ákos)

²⁹ Uo. 45.

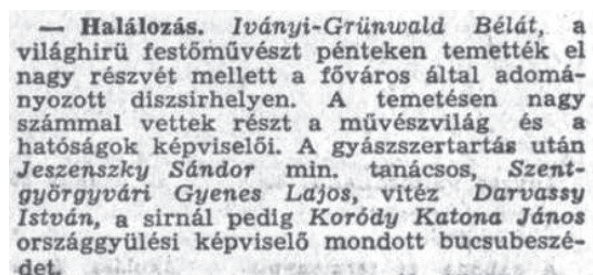
27-én.³⁰ (25–26. ábra)^{31 32}

23. ábra: Iványi gyászjelentése

24. ábra Budapest, Nemzeti Újság, 1940. szeptember 28.

25. ábra: Pesti Hírlap 1940. szeptember 28.

26. ábra. Új Somogy, 1940. szeptember 28-i számából

Iványi-Grünwald Béla festőművész munkásságában 4 időszakot³³ állapíthatunk meg:

- 1. München: (igazán a Párizsban töltött idő után) ekkor még a szülőföld emlékei, a somogyi táj hatása erőteljesen érződik. Kezdetben Bastien Lepage naturalizmusától indulva a bibliai témákon át jut el a műveiben jelentős szerepet játszó természet és táj ábrázolásáig.
- 2. Nagybánya: itt teljeseedik ki művészileg, emberileg, itt nőül meg, fia születik, fest, tanít. Munkásságára a „plein-air” festészet, vagyis a természet, a fény és árnyék, a benyomások, impressziók gyors és jelentős változásainak pontos megjelenítése a jellemző. Összegezve: érett, elismert festővé válik (például *Völgyben* című festménye, 1900).
- 3. Kecskemét: kísérletezéseinek időszaka, s egyben újra lehetőség a főváros művészeti életébe való bekapcsolódásra (eddigiek kipróbálása, új irányzatok keresése).

30 Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. 45.

31 Pesti Hírlap 1940. szeptember 28.

32 Új Somogy, 1940. szeptember 28-i számából

33 Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. 46.

- 4. Somogy és a Balaton: visszatérés a szülőföldre, ahol ötvöződik ifjúkora és nagybányai életének, munkásságának minden tapasztalata. Visszatér a környezet, a táj, benne az ember, az állatok és növények valóság-hű ábrázolásához, mindaz, amit lát és érzékel.

Iványi vallomása munkásságáról: „...az ecset, mellyel dolgozom, boldogságot szerző hangszer a kezemben. Én senkit nem irigyelek, a legboldogabb emberek közé számítom magamat, mert nagyon-nagyon kedvemet találom a munkámban. Ha két-három napig nem dolgozhatom, nem csak lelkileg, de fizikailag is beteg vagyok. Nagy hiúságaim nincsenek... Ha annak a kis kör-nek, mely az én szememben mindent jelent, tetszenek az alkotásaim, már megkaptam azt az édes megnyugvást, mely az emberi boldogsághoz szükséges. És ez a mostani életem oly szép, oly kedves, oly zavartalan, hogy nem is akarok a jövőre gondolni. Mit kaphatnék még többet, mint amit eddig kaptam?”

Iványi-Grünwald Béla munkásságának 4. szakaszára művészileg, szakmailag letisztult, megnyugodott, kiegyensúlyozott művész lett. Kellő határozottsággal fordult akár Budapesten, de szülőmegyéjében, Somogyban is az emberek, a táj, a környezet felé. Szinte ontotta a képeket, sajnos további sorsukkal alig törődött. Rendszeresen részt vett jelentős kiállításokon, elismert, ünnepezt művész volt. Már Nagybányán is előfordult, de Pesten és Balatonlellén is, hogy állandó pénzzavarba került, ezért a környezetében lévő művészek közül többekkel másoltatott képeket, amit ellenőrzés, javítás után aláírásával látott el és eladott. (Kártyaadósságok miatt volt állandó pénzzavarban).³⁴

Festőnk szülőfaluja, Som község az alábbiakat tette:

- 1998-ban a községben emléktáblát állítottunk nagy szülőttünknek,
- 2004-től az Önkormányzat, 3 művész és két vállalkozó – egyike e sorok írója – létrehozta a Nemzetközi Iványi-Grünwald Béla Képzőművész Alkotótábort, elsősorban erdélyi, kárpátaljai és magyar művészek számára, évenkénti megrendezéssel. Az elkészült és itt hagyott művekből állandó Képtárat hoztunk létre 2006-ban,
- 2007. júniusban a Községi házban emlékszobát létesítettünk, részben eredeti tárgyakkal,
- 2007. szeptember 24-én, halálának évfordulóján a Fiumei úti sírkertben dr. Boross Péter miniszterelnök úr és a Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság segítségével felavattuk új síremlékét. (27–28. ábra)³⁵
- 2017. szeptember 24-én Som községben, a Községi ház kertjében bronz mellszobrát avattuk fel. (29. ábra)³⁶
- 2018. szeptember 19-én Iványi-Grünwald Béla életét és munkásságát „Somogyi érték” nyilvánította a Megyei Értéktár Bizottság. (30–31. ábra)^{37 38}

27. ábra. Ilyen volt
- Iványi Fiumei úti sírja 2007-ben

28. ábra. ilyen lett

³⁴ Uo. 46–47.

³⁵ Uo. 66., 75.

³⁶ Uo. Könyvborító, 95.

³⁷ Uo. 99.

³⁸ Uo. 97–100.

29. ábra. Iványi bronz mellszobra Somban

30. ábra: Somogyi érték élete és munkássága

Röviden a családtagokról³⁹

Iványi-Grünwald Béláné, sz. Bilcz Irén Matild: Férje halála után 1941 januárjában az Ernst Múzeumban hagyatéki kiállítást tartottak a megmaradt 96 képből, s a bevételből részben megoldódott megélhetése, de később segélyért kellett folyamodnia. A Minisztertanács 1941. március 21-i ülésén férje érdemeire való tekintettel a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium havi 100 pengő segélyt⁴⁰ állapított meg részére. Fia, ifj. dr. Iványi-Grünwald Béla történész az II. világhábo-

³⁹ Uo. 48-57.

⁴⁰ Uo. 48., illetve Minisztertanács 1941.03.21-i ülésének jegyzőkönyvéből, MNL

Somogyi értékek: Díjazottak:

IVÁNYI-GRÜNWARD BÉLA FESTŐMŰVÉSZ ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA / KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

(Som, 1867 - Budapest, 1940)

Iványi-Grünwald Béla Somban és a Balatonnál töltött gyermekévei meghatározóak voltak pályafutása során. A budapesti tanulóévek – Székely Bertalan és Lotz Károly tanítványa volt - után külföldi festőakadémiákon tanult. 1896-ban a Nagybányai Művésztelep alapítója lett, ahol a nagybányai táj és környezet hatására egyszerű műveket alkotott. A termékeny alkotó könnyedén festett, bátran kísérletezett és változtatott a stílusán. 1906. után a realista plein-air festészetről a dekoratív, stilizáló, szecessziós irányra váltott. 1911-től az újonnan létrehozott kecskeméti művésztelep vezetője lett. A Szentendrei Festők Társasága elnökének választották 1928-ban. Kiállításokon sikerrel szerepelt, a munkásságáért 1930-ban Corvin koszorút kapott. 1930-tól nyaranta visszaköltözött Somogyba, Balatonlellére. Utolsó évtizedeiben ismét a realiztikus, valóságghú festészet irányába fordult.

[Eletrajza a somogy.hu oldalon](http://Eletrajza.a.somogy.hu/oldalon)

(Somogy Megyei Értéktárba felvétel: 2018.09.19.)

ÉRTÉKÖRZÉS ÉS ÉRTÉKTEREMTÉS SOM KÖZSÉGBEN / KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

A hetvenes évektől kihaltak a falusi népszokások, a rendszerváltás idejére egy alárendelt szerepű, funkció nélküli község lett Somból. 1990-től az önkormányzat nagy hangsúlyt fektetett az állami és egyházi ünnepekre, a hagyományok felélesztésére, a településfejlesztési feladatokat céltudatosan, kitartóan és következetesen végezték, kikérve a lakosság véleményét.

Szinte minden évben történt olyan beruházás, amely komfortosabbá, élhetőbbé tette a települést. A közösségépítés eredményeként egyesületek, csoportok alakultak, közösségi terek jöttek létre. Megalakították a Somból Elszármazottak Barát Körét, Nemzetközi Iványi-Grünwald Béla Képzőművész Alkotótábor szervezték, 2005. óta évente Soma Sütő Fesztivált rendeznek, 2006-ban a közösségi ház tetőterében helytörténeti kiállítást hoztak létre, állandó fotókiállítást létesítettek.

A somi születésű Iványi-Grünwald Béla festőművész emlékére emlékszókat hoztak létre, emléktáblát és bronzszobrot avattak. A népi mesterségek számára bemutatóteret építettek. A 700 lakosú Som község hosszú idő óta példamutató és követendő településfejlesztési, közösségépítési tevékenységet folytat, a múlt értékeinek megőrzésével és új értékek teremtésével.

(Somogy Megyei Értéktárba felvétel: 2018.09.19.)

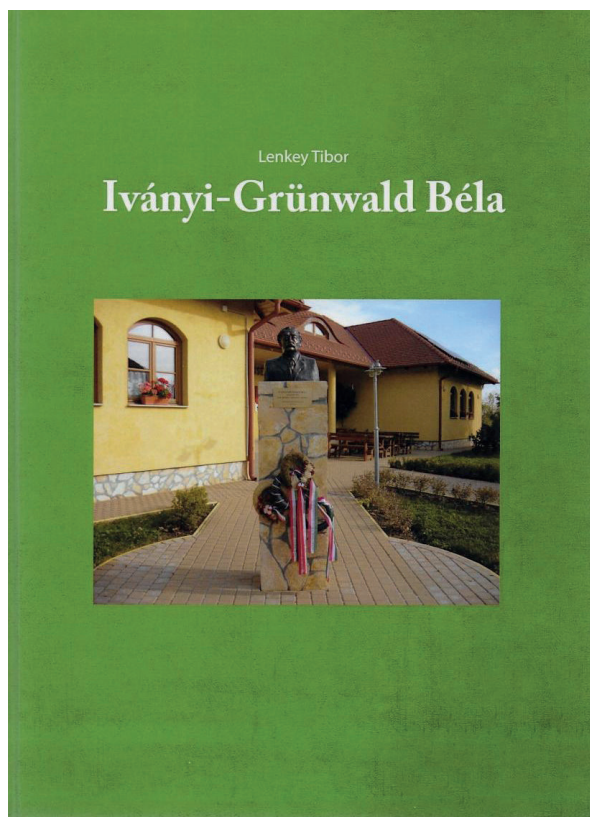
31. ábra. Somogy Megyei Önkormányzat Értéktár Bizottságának döntése

rú kitörése után Londonban maradt, részt vett a BBC magyar nyelvű adásainak szerkesztésében, s ezért a tevékenységéért a Minisztertanács 1942. július 8-i ülésén⁴¹ megfosztja magyar állampolgárságától. Emiatt Iványiné élete Budapesten ellehetetlenült, ezért követte fiát Angliába. Dr. Iványi 1953-ban Londonban, a Westminsterben házasságot kötött Jocelyn Entwisle Peters-szel, aki ezután a *Jocelyn Entwisle Iványi* nevet használta. A házaspár és özvegy Iványiné jól megvoltak egymással 1958. március 28-án Londonban bekövetkezett haláláig. Fia és menyé ezután Althamstone településre költöztek. Dr. Iványi a közeli Colchester város Antikváriumában, kutatás közben halt meg 1965. január 22-én és az ottani Temetőben nyugszik (33. ábra)⁴². Őt is utolérte a valótlan hírek állítása, mert londoni haláláról és végső nyughelyéről írnak mérvadó írók és kézikönyvek. Dr. Iványi felesége, Jocelyn, aki maga is naív festő volt, hosszú életet ért, de egészségi állapotának romlása miatt Idősek Otthonába ment. Bury St Edmunds város Kórházába került, ahol 1993. május 11-én hunyt el. Végakarátának megfelelően férje mellé temették el Colchesterben.

Ifj. dr. Iványi-Grünwald Béla elhunytával a Grünwald család ezen ága kihalt!

⁴¹ Uo. 49., illetve Minisztertanács 1942. 07.08-i ülésének jegyzőkönyvéből, MNL

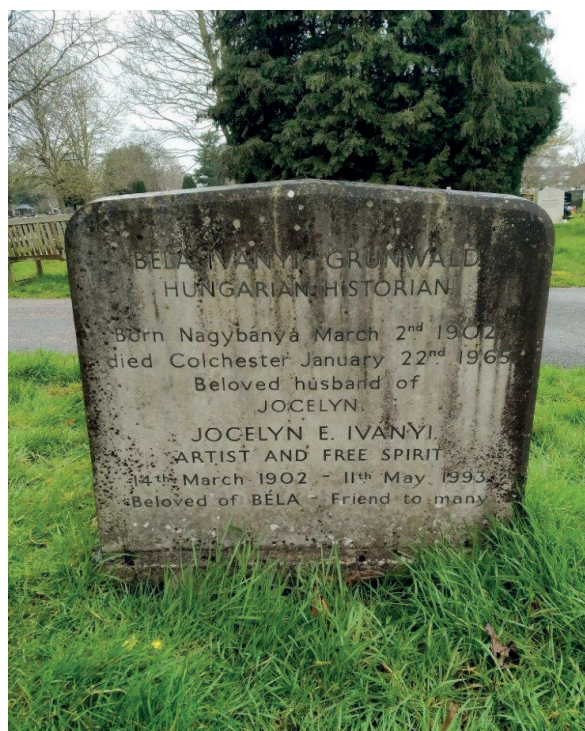
⁴² Lenkey Tibor, Iványi-Grünwald Béla, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7. 53-57.

32. ábra. Lenkey Tibor, *Iványi-Grünwald Béla*, Som., Lenkey T., 2019. Kk. 111. 25 cm. ISBN 978-615-00-5510-7.

Megvitatás

Iványi-Grünwald Béla halála után nagyon kevés életrajzírója, műelemzője beszél családjá visszamaradt tagjainak sorsáról, mint feleségéről, vagy az Angliában rekedt fiáról, annak nejről. Ha írnak is róluk, sajnos az információk sem helyben, sem időben nem felelnek meg a valóságnak. Azért merem ilyen határozottan kijelenteni, mert sok évtizednyi kutatás és hiteles okmányok: nevezettek születési, házassági, halotti okmányai másolatának, iratainak beszerzését elvégeztem, sőt Iványi-Grünwald Béláról szóló könyvemet saját kiadásban 2019-ben megjelentettem. Bebizonyosodott, hogy előbbi okmányok jelenleg csak az én birtokomban vannak, ezért is adtam közre könyvemben, hogy az eddig megjelent téves állításokat cáfoljam, ami elsősorban akkor még Grünwald Béla festőművésznek tulajdonítható, mert vallásváltása miatt családjával és környezetéből másokkal is megszakadt a kapcsolata, így szándékosan adott meg valótlan adatokat születési helyével és idejével kapcsolatban. Sajnálatos, hogy az előttem írók ezt elhítték, továbbadták, s halála után, könyvem megjelenéséig, 79 évig akaratlanul is félrevezettek mindenkit. Mindezek kiderültek a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Tudományos Akadémia Szakbizottsága, a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Somogy Megyei és Nagybányai Levéltár, az Iványi életében

33. ábra: Dr. Iványi és Felesége sírja a Colchesteri Temetőben

jelentős szerepet játszó települések vezetőivel való többszöri egyeztetések során.

Iványi művészete rugalmasan követte kora megújuló stílusirányzatait, s így a legváltozatosabb munkásságú magyar festőművészek egyike volt. Munkájának fontos erőssége kiemelkedő komponáló tehetsége és széles körű színtantáziája!

Összefoglaló

Tanulmányomban az a cél vezetett, hogy Som község kiemelkedő művésze, a későbbi Iványi-Grünwald Béla festő életének és munkásságának valós adatait, tényeit derítsem ki és adjam közre. Már diákként, de felnőttként is irritált, hogy a róla írók milyen könnyedén kezelték életének fontos eseményeit, történéseit, sokszor egymástól is eltérő módon. Sajnos, kutatásaim bebizonyították, hogy maga a művész az okozója elsősorban a születésével kapcsolatos félreértéseknek, mert izraelita vallásúnak született, de házasságkötése előtt római katolikus hitre tért, ezzel viszont elveszítette családjá többségének és régi felekezetének a támogatását. Életében végig kitartott a valótlan adatközlés mellett, amit csak könyvem megjelenése után volt módom helyesbíteni, a szükséges okmányok birtokában. Előbbiekén kívül gondot fordítottam családtagjai további életével kapcsolatban. Sajnálatos, de fia halálával a Grünwaldok ezen ága kihalt. Kérem a tisztelt Olvasót, hogy könyvem és tanulmányom valós, hiteles adatai alapján tudja értékelni, megismerni és elismerni a Som községben született Iványi-Grünwald Béla festőművészt.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki mindazon magyar és külföldi könyvtári, levéltári, önkormányzati dolgozóknak, akik a könyvem megjelenéséig akár személyesen, akár levélben vagy telefonon érdeklődésemre segítségemre voltak, a kért anyagok megszerzésében rendelkezé-

semre álltak. Külön köszönet családomnak, akik mind-
ezt támogatták, s elnézték, hogy egyre több időt töltök
úgy Iványival, mint Som községgel kapcsolatos do-
kumentumok beszerzésével, illetve a jelentős kiadási
költség közös viselését biztosították.

Irodalom

GÖMÖRI, J. – VESZPRÉMI, N. – SZÜCS, Gy. (Szerk.): A Művészház
1909–1914, Modern kiállítások Budapesten (A Magyar Nemzeti
galéria kiadványai 2009/2). TANULMÁNYOK Zwickl András: „A
modern művészet háza”
LENKEY, T.: Ahogy elkezdődött... (Egy polgármester visszaemlékezé-
sei). Som, 2019.

LENKEY, T.: Iványi-Grünwald Béla. Som, 2019.

LENKEY, T.: Lenkey család honlapja. [Online]. - 2019. 11. 14. - [https://
www.lenkeytibor.hu/](https://www.lenkeytibor.hu/).

LENKEY, T.: Som község története. Som, 2019.

TELEPY, K.: Iványi Grünwald. Corvina, 1976.